

Corsendonk®
bier

Pater

Zacht en donker.

Agnus

Pittig en blond.

CORSENDONCA

Trimestrieel tijdschrift
14de jaargang
Nr. 3 september 1997
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte: Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : Corneel Verstraelen (alias Kees Verstraelen)

° Merksplas 1 september 1870 † Oud-Turnhout 3 mei 1946

Brandweerman van 1 oktober 1893 tot 13 november 1937. (ouderdomsgrens)

Werd op 25 juli 1924 benoemd tot luitenant. Eretkens: medaille 1st klas (1922), Kruis 2de klas (1929) en zilveren medaille orde Leopold II in 1935.

Voorwoord

Op het einde van de zomer – of, zo u wil, aan de vooravond van de herfst – valt alweer het derde jaarnummer van "*Corsendonca*" in de brievenbus. We hopen dat een ieder heeft kunnen genieten van een aangename en ontspannende vakantie. Voor onze kring is de zomer evenwel geen tijd van rust geweest!

Tijdens de koude en natte julimaand heeft de kring heel wat tijd gehad om naarstig verder te werken aan "*Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4*" dat op het einde van dit jaar voorgesteld zal worden. Het wordt weer een boeiend aantal artikels over verschillende Oud-Turnhoutse feiten uit het nabije en het verre verleden. Maar hierover vindt u meer informatie verder in dit nummer.

Op vraag van onze kring heeft dr. Karel Leenders, auteur van het boek "*Van Turnhoutervoorde tot Strienemonde, ontginnings- en nederzettingsgeschiedenis van het noordwesten van het Maas-Schelde-Demergebied (400-1350)*" waarmee hij vorig jaar doctorerde aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en dus specialist ter zake, het cultuur-historisch gedeelte van het GNOP (Gemeentelijk Natuur Ontwikkelings Plan) van Oud-Turnhout herschreven. Hiermee heeft hij voor onze gemeente een zeer degelijk overzicht gemaakt van de natuurlijke ontwikkeling en bewoning van de gemeente Oud-Turnhout. Het is duidelijk dat vele dorpsgenoten van dit werk nog jaren lang zullen kunnen genieten. Dit overzicht kunnen we zelf nog goed gebruiken bij het ontwerp van de internet-website waaraan "*Corsendonca*" ijverig werkt.

Tijdens de graafwerken voor de bouw van het Gildenhuis werden er drie laat-middeleeuwse waterputten aangetroffen. Deze putten worden momenteel onderzocht door archeoloog Cyriel Verbeeck in opdracht van het Instituut voor het Archeologische Patrimonium

te Zellik. We hopen in een volgend nummer reeds informatie te brengen over deze vondsten, die weer een mooi stukje Oud-Turnhoutse geschiedenis kunnen bijbrengen.

Om onze kring een degelijke juridische structuur te geven, heeft "Corsendonca" besloten om de statuten van de v.z.w. te herwerken. Om dit mogelijk te maken dient er een "Buitengewone Algemene Ledenvergadering" bijeen geroepen te worden. De plaats en datum ervan vindt u eveneens in dit nummer.

Wim van Hout

Heemkundekring "Corsendonca" v.z.w.

nodigt u uit op de

BUITENGEWONE ALGEMENE LEDENVERGADERING

Deze vergadering gaat door op het Gemeentehuis te Oud-Turnhout op maandag 27 oktober 1997 om 20 uur.

Agenda:

- wijziging van de statuten van de v.z.w.

de secretaris,
Rudy Cornelis

de voorzitter,
Wim van Hout

Kerstkaarten 1997

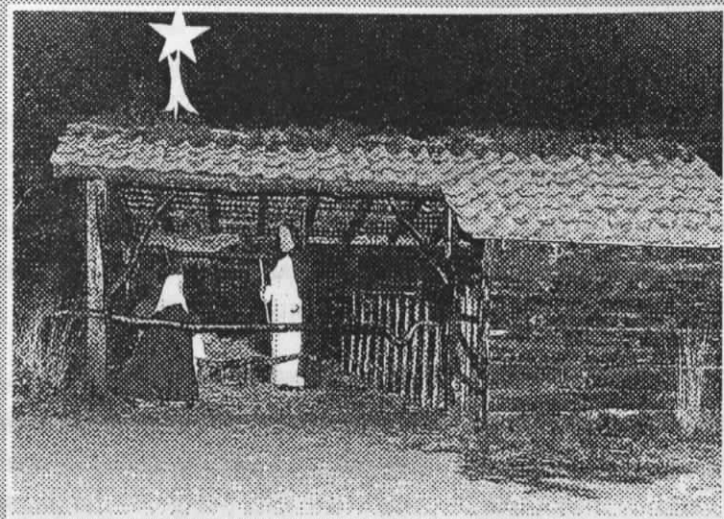
Sedert enkele jaren zijn de Antwerpse Kempen vooral bekend geworden door de vele kerststallen die overal in de streek werden opgericht. Ook Oud-Turnhout is dit fenomeen niet onbekend. Zowel in het Centrum als te Oosthoven en Zwaneven wordt er elk jaar een kerststal opgebouwd die trouwens heel wat toeristische belangstelling opwekken.

Dit is voor onze kring een reden geweest om van deze stallen kerstkaarten uit te geven. "Corsendonca" maakte een selectie van vier verschillende kerstkaarten die vanaf nu te koop worden aangeboden tegen de prijs van 20 fr. per stuk. De ganse reeks van 4 ex, bestaande uit twee kerstkaarten (kerk en dorpsplein) van het Centrum en een exemplaar van de kerststallen van Oosthoven en Zwaneven kosten slechts 60 fr. Deze kerstkaarten zijn afgebeeld op bladzijde vier en vijf. Ze zijn in kleur gedrukt en hebben het formaat van 15 x 10,5 cm.

Stuur daarom dit jaar uw kerst- en nieuwjaarswensen met deze unieke reeks kerstkaarten uit onze eigen gemeente! En uiteraard mag deze reeks ook niet ontbreken in de persoonlijke verzameling van iedere dorpsgenoot! De kerstkaarten zijn te koop bij de bestuursleden van de kring, en tijdens alle activiteiten waarop "Corsendonca" aanwezig is. Van deze kerstkaarten werd er maar een beperkte oplage gemaakt. Zorg dus dat je zeker niet te laat komt met de aanschaf!

Wim van Hout

Kerststal Sint-Bavo dorp

Kerststal Sint-Bavo kerk

Kerststal Oosthoven

Kerststal Zwaneven

Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4

In december verschijnt "Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4". Na enkele themawerken knoopt "Corsendonca" weer aan met de traditie van gebundelde artikels over de geschiedenis en folklore van Oud-Turnhout. Op **168 bladzijden** komen verschillende plaatselijke onderwerpen aan bod, rijkelijk geïllustreerd met **70 foto's en afbeeldingen**.

Naast de Oud-Turnhoutse molengeschiedenis, wordt er aandacht geschonken aan de belevenissen van Adriaan Dalen, een Oud-Turnhoutenaar uit de vorige eeuw en krijgen de liefhebbers van smokkelverhalen weer een vette kluit voorgeschoteld.

De heraanleg van het dorpsplein in het Centrum wordt in een historisch perspectief gegoten, waarnaast ook aandacht wordt gegeven voor het grondbezit van de Tempeliershoeve "de Commanderie van Ter Braecke". De "jongste" 100-jarige van de gemeente wordt nogmaals in de bloempjes gezet. En tot slot wordt een kapelrekening uit de Franse tijd onder de loep genomen.

"Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4" is een werk dat in geen enkele bibliotheek van de Oud-Turnhoutse heemkundeliefhebber mag ontbreken!

Tijdens de voorstelling op Corsendonk, waarover u ten gepaste tijde nog meer informatie zal krijgen, kan u het werk afhalen. "Corsendonca" zorgt er in ieder geval voor dat alle boeken voor kerstmis thuis zijn afgeleverd, zodat dit werk als ideaal kerstgeschenk kan dienen.

Bij voorintekening tot 1 december 1997 kost het boek 750 fr. "Corsendonca"-leden betalen slechts 650 fr. Na deze datum moet er 800 BEF betaald worden.

Bestellingen kunnen gebeuren door storting van 750 fr (650 fr. voor leden) op rekeningnummer 001-1085134-71 t.n.v. Corsendonca, Dorp 31, 2360 Oud-Turnhout met vermelding Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4. Opsturen kost wel 100 fr. extra.

Cursus genealogie voor beginners

Zoals vroeger reeds werd aangekondigd, organiseert "Corsendonca" dit najaar in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (V.V.F.) afdeling Kempen een cursus genealogie voor beginners.

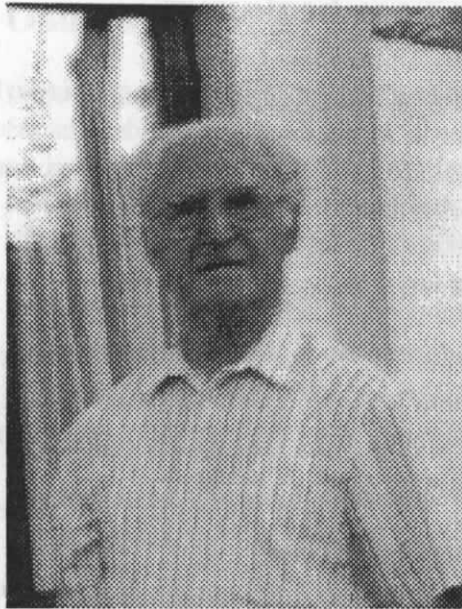
Het volgende programma werd hiervoor uitgewerkt:

1. Op woensdag 17 september 1997 vertelt André Sannen over "Hoe beginnen we eraan?";
2. Op woensdag 24 september 1997 handelt Wim van Hout over de "Burgerlijke Stand en parochieregisters";
3. Op woensdag 1 oktober 1997 spreekt Eugene van Autenboer over "Andere genealogische bronnen";
4. Op woensdag 15 oktober 1997 behandelt Eugene van Autenboer het "Oud Schrift";
5. En op woensdag 22 oktober 1997 bespreekt Paul Laurysen de "Moderne technologie en genealogie".

Deze lessenreeks zal doorgaan in de Heischuur te Oosthoven, telkens om 20 u. Het is ideaal geschikt voor mensen die met genealogie willen starten of hun kennis willen opfrissen. Deelnemen kan door het storten van 900 fr. op rekening nummer 001-1085134-71 t.n.v. Corsendonca, Dorp 31 te 2360 Oud-Turnhout met de vermelding "Cursus genealogie". Alle deelnemers krijgen een syllabus.

Wim van Hout

Victor Segers

Ten huize van ... Fik Segers.

Zoals in elk dorp of stad heeft ook Oud-Turnhout een aantal inwoners waarop de leeftijd precies geen vat heeft. Bij de meeste mensen van de oudere generatie is deze inwoner uit het gehucht Oosthoven wellecht geen onbekende. In de zomer van 1996 brachten we immers een bezoek aan een nog steeds krasse, toen nog 86 -jarige Fik Segers. Na een aangename namiddag keerden we moe maar voldaan huiswaarts.

Victor Marten Antoon Segers werd geboren op 11 juli 1910 in een huis gelegen aan de Oude Ster op de Steenweg op Turnhout in Oud-Turnhout. Aan de achterkant was hun huis omgeven door een groep huizen genaamd "Het Begijnhof" en aan de

voorzijde door de zogenaamde "Pothuizen". Deze huizen waren gelegen schuin tegenover de plaats waar mandenmaker Moelans gewoond heeft en naast de plaats waar nu het Krokantje gevestigd is. Momenteel staat hiervan alleen nog maar een berghok overeind. Tot kort voor de geboorte van hun zoon Fik had het gezin Segers, bestaande uit vader Jan en moeder Anna Gijs met hun zeven kinderen, altijd op de hoek van de Kerkstraat en de Albert Sohiestraat gewoond.

Tot de toenmalige directeur Henri Proost in 1914 een eigen zaak in de Turnhoutse Otterstraat opstartte, werkte vader Jan bij Brepols. Hij werd bij Drukkerij Proost één van de eerste arbeiders. Hier werden missaals en boeken gedrukt.

Ondanks het feit dat Fik nog maar amper vier jaar was toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak kan hij zich hiervan toch nog iets herinneren. "Toen de Duitsers Oud-Turnhout binnenvielen waren we op bezoek bij mijn grootouders. Deze woonden op de hoek van de Van der Bekenlaan. Toen we bij de inval op straat

Jan Segers en Anna Gijs zijn ouders

stonden, zagen we de Ulanen, dit zijn lichtgewapende ruiters die vroeger in het Duitse, Oostenrijk-Hongaarse en Russische leger vooral voor strategische verkenning werden ingezet. Aan boer Clijmans, die woonde op de Steenweg op Mol, kwamen er acht Ulanen aangereden, waarna ze verder trokken richting Dorp. Deze verplaatsten zich te paard. Zij waren het die eerst de weg verkenden vooraleer het voetvolk arriveerde. Omdat de Ulanen meestal ex-gevangenen waren en toch niets te verliezen hadden, werden ze ook wel eens de Ulanen van de doodskist genoemd. Anders dan in Retie zijn er bij de Duitse inval in Oud-Turnhout tijdens de Eerste Wereldoorlog geen slachtoffers gevallen. In Retie hadden ze immers een vrouw doodgeschoten die tijdens hun inval door het gordijn kwam kijken. Door deze onverwachte beweging zullen de soldaten zich waarschijnlijk bedreigd gevoeld hebben. Omdat de Duitse soldaten in ons huis een onderkomen zochten, zijn wij met heel het gezin moeten vluchten naar Baarle-Hertog. Hier woonde een nicht van mijn moeder. Nadat we hier een week verbleven zijn we naar huis teruggekeerd en konden we terug naar school gaan."

Aan eten hebben we tijdens de oorlog van 1914-18 geen gebrek gehad. Op De Wissel stonden wagens geladen met mulas. Dit was geplette haver en suiker. Hiervan kregen we zoveel we wilden. Deze mulas staken we dan in onze mond en deden er de pel tussenuit. De mulas werd los vervoerd in gesloten wagens, waarna deze in vaten werd geschept. Tijdens de oorlog haalde Fik met z'n kameraden ook veel kattenkwaad uit. Zo was er een Duitse soldaat die een blind paard had dat bij boer Schoofs op de Dijkzijde, gelegen langs de Aa, in de wei stond. Om de soldaten te plagen joegen we het blinde paard telkens opnieuw de Aa in. De soldaten wisten niet hoe het mogelijk was dat het

paard elke keer in de Aa terecht kwam. Omdat het paard niet uit eigen kracht uit de rivier geraakte, hadden de soldaten de grootste moeite om het paard telkens op het droge te krijgen. Toen ze uiteindelijk door hadden dat wij waarschijnlijk het paard de rivier injoegen, waren ze natuurlijk heel kwaad. Omdat we meestal met 15 à 20 kameraden aan het spelen waren, wisten ze toch niet wie van ons de schuldige was. De meeste soldaten werden elke maand afgelost alhoewel er ook een aantal waren die heel de tijd hier gebleven zijn. Er waren ook soldaten ondergebracht in de school. Meestal waren de soldaten ook maar gewone jongens net zoals wij. Daarom gingen wij 's zondags voor en na de mis met hen een praatje maken. Op een keer zat er een kraai op de kerktoren en om hem te plagen zeiden we tegen een soldaat dat hij niet in staat was om deze kraai van de kerktoren te schieten. Hierbij liet hij zich natuurlijk niet onbetuigd en ging op één knie zitten, richtte zijn geweer en schoot. Iedereen lachte want natuurlijk lukte het hem niet op de kraai neer te schieten. Tijdens de oorlog werd er in de leerlooierij van Van Miert kleddij afkomstig uit Amerika verdeeld onder de minder begoede mensen. Het gebeurde meermaals dat we hier moesten gaan helpen voordat we naar school gingen. Als we een bord en lepel meenamen konden we tijdens de middag soep gaan eten in de brouwerij van Meynendonckx. In het café van Hein de Bie aan de kerk van Sint-Bavo werd er les gegeven. Op de plaats waar het café stond is later de verfwinkel van Aerts gekomen. Totdat men in 1924 de huidige gemeentelijke basisschool in de Van der Bekenlaan gebouwd heeft, was deze aan de kerk gevestigd. Op deze plaats heeft later bakker Adriaensen gewoond. Na de oorlog, toen ik een jaar of tien was, was men op een bepaald moment bij Hein de Bie de schuur aan het afbreken. Bij het afbreken van de laatste muur was Heins zoon Fik naast de

muur aan de binnenkant een greppel aan het graven. Om een onverklaarbare reden viel plots de muur in de greppel en kreeg Fik de muur op zich. Door het helse lawaai van de neerstortende muur werd de ganse klas opgeschrikt. De brokstukken vlogen zelfs tegen de ruiten van de school. Toen we naar buiten liepen en zagen wat er gebeurd was snelden we ter hulp. Meester de Bruin gaf ons de nodige aanwijzingen om zo snel mogelijk het puin waaronder de ongelukkige bedolven was te verwijderen. Ondanks onze inspanningen kwam alle hulp te laat.

De tweede wereldoorlog kan Fik zich nog herinneren alsof het gisteren was. Bij de inval van de Duitsers kwam de toenmalige gemeentesecretaris met de fiets melden dat alle mannen die geen 35 jaar waren zich moesten aanmelden in Eeklo. Deden ze dit niet dan zouden ze worden opgepakt en in de gevangenis terecht komen. Met een nieuwe fiets, één van de eerste die voorzien was van versnellingen, is Fik toen met een vijftiental lotgenoten naar Eeklo gereden. In 1942 gingen we naar Nederland om te smokkelen. Er werden sigarettenblaadjes meegenomen. In ruil hiervoor kregen we dan aardappelen of graan. Er werd altijd wel een aantal lotgenoten gevonden die ons bevooraadde. Als er soldaten op de uitkijk stonden gebeurde het wel eens dat ze zich nog twee tot drie uur aan de grens moesten schuilhouden. Op een keer is Fik bijna opgepakt door de douane, maar gelukkig had hij toen nog niets bij zich. Een stroper werd toen zwaar gestraft. Zo hadden de Duitsers Jules Blockx eens te grazen toen hij in De Lint stroppen aan het zetten was. De soldaten hadden Duitse Herders bijzich die de stroper insloten, zodat hij niet meer kon ontsnappen.

Na zijn schooltijd is Fik letterzetter geworden bij Drukkerij Proost. In het begin was Meester Jacobs zijn werkgever, maar

later huwde zijn dochter met Henri Proost zodat hij uiteindelijk de zaak overnam en zaakvoerder werd. De drukkerij was toen gelegen op de hoek van de Gasthuisstraat en de Markt in Turnhout. Hier werd o.a. Het Aankondigingsblad gedrukt. In deze drukkerij heeft Fik de stiel van letterzetter geleerd. Het letterzetten gebeurde nog met de hand. De volledige tekst werd toen letter voor letter gezet. In een latere fase heeft Fik leren drukken. Er moest toen een kwartier aan een groot wiel gedraaid worden. Het draaien gebeurde door twee personen. Nadien werd het papier op de machine gezet en was alles klaar om te druk-

Fik Segers als letterzetter

ken. Het Aankondigingsblad had een oplage van ± 9000 exemplaren per week. In het begin van zijn loopbaan verdiende Fik 25 centiemmen per uur. Er werd 10 uur per dag gewerkt. Na de tweede wereldoorlog werd de 48 urenweek ingevoerd. Toch hebben we nog een tijdje 60 uur per week gewerkt. In 1939 is Fik bij Drukkerij Proost gaan werken. Dit was een Offsetdrukkerij, zodat hij opnieuw moest leren drukken. De ervaring die hij in de Typo-drukkerij had opgedaan is hem wel van pas gekomen, want na een proeftijd van 3 maanden

stond Fik alleen aan de machine. Bij het Typo-procédé wordt er rechtstreeks van de letters gedrukt. Bij offset staan de letters op een plaat die eerst ronddraait, waarna de tekst op een rubber terecht komt waarna de tekst op papier wordt gedrukt dat door de machine loopt. Er werd toen al met kleuren gewerkt en omdat de kleuren goed in elkaar zouden vallen was het noodzakelijk dat er goed opgelet werd. Bovendien werd er gewerkt met heel dun papier. Hierop werden missaals gedrukt, waarbij ervoor moest gezorgd worden dat de in rood gedrukte tekst niet in de andere tekst terecht kwam. Nadien werden de missaals in leder ingebonden. Nu wordt kleur- en zwart-wittekst ineens gedrukt. Het drukproces kan je immers niet meer met elkaar vergelijken. Tot in 1945 heeft Fik in de drukkerij gewerkt. Vanaf het moment dat de 48 urenweek werd ingevoerd en ze 's zaterdagsmiddags vrij waren, ging hij in zijn vrije tijd bij zijn Oom Staf Avonds in het magazijn van zijn fietsengroothandel helpen. Hier repareerde hij regelmatig fietsen en op aanraden van zijn Oom is hij nadien zelfstandig fietsenmaker geworden. Zijn zaak was gevestigd op de hoek van de Van der Bekenlaan en de Kapelstraat. Toen hij de gelegenheid kreeg om in het dorp het huis van Kees Verstraelen te kopen, verkocht hij zijn huis aan zijn broer en baatte daar zijn fietsenwinkel verder uit. Momenteel is op die plaats de voedingszaak Hoybergs-van Gestel gevestigd. In 1963 heeft Fik dan naast café De Liereman eigenhandig een huis gebouwd. Vanaf 1968 is hier het huidige "Huis Proost" gevestigd. De oude huisjes die daar toen stonden heeft hij afgebroken en vervangen door de huidige winkel. Hij baatte niet alleen een fietsenwinkel uit maar verkocht ook allerlei huishoudtoestellen, kachels en potten en pannen. Later werd hij in Oud-Turnhout de exclusieve verdeler van butaangas. Hierdoor breidde de klantenkring van Fik natuurlijk fors uit, wat natuur-

lijk extra werk met zich meebracht. Per week verkocht hij ongeveer 120 gasflessen. Ondanks het feit dat de fietsenwinkel in de beginperiode een bloeiende zaak was, bleef hiervoor bijna geen tijd meer over. Omdat tijdens de oorlog de meeste fietsen in beslag werden genomen, hadden nog maar weinig mensen een fiets. Toen verkocht Fik ongeveer 10 à 15 fietsen per week. In het begin werden enkel de fietsonderdelen geleverd zodat de fiets ook nog gemonteerd moest worden. Omdat de techniek op korte tijd snel geëvolueerd is, zou je verwachten dat de fiets er vroeger heel anders uit zag. Dit was nochtans niet zo. Vroeger waren de wielen van hout met ballonbanden en in het begin had men fietsen met lamel. Dit kan vergeleken worden met het vroegere systeem van een autoband. Pas na de oorlog begon men de huidige banden te gebruiken. In 1968 verkocht Fik zijn zaak aan Jos Proost, maar nadat hij een half jaar thuis had gezeten, begon hij zich te vervelen. Mede op aandringen van de zaakvoerder is hij nadien nog vijf jaar onderhoudsman geweest bij Wasserij Sint-Bavo. Op 65-jarige leeftijd vond Fik dat hij lang genoeg gewerkt had en is hij met pensioen gegaan. In 1983 heeft hij samen met zijn vrouw hun gouden huwelijksjubileum gevierd. Ze leerden elkaar kennen toen Fik samen met enkele vrienden op uitnodiging van enkele andere meisjes in Arendonk naar een toneelstuk van de Boerinnenbond ging kijken. Nadat hun relatie meermaals verbroken werd, traden ze op 14 januari 1933 in het huwelijksbootje. Toch heeft het nog heel wat voeten in de aarde gehad vooraleer ze konden trouwen, want zelfs het uur waarop ze trouwden hebben ze, omdat er iemand begraven werd, twee maal moeten uitstellen. Na de huwelijksinzegening werd door het pas getrouwde koppel met hun gevolg een ronde gemaakt langs alle cafés in het dorp. Dit werd betaald door de getuigen. Nadien vond bij de familie van de

bruid het huwelijksfeest plaats. Het huwelijk werd natuurlijk niet zo uitgebreid gevierd als nu. Al werd er toen gedanst en gezongen, werd er geen orkest ingehuurd. Muziek werd gemaakt met eigen instrumenten. Een uitgebreide huwelijkslijst had het echtpaar Segers-van Deuren toen ook nog niet. Op hun huwelijksdag kregen ze nog voor geen 1000 frank cadeaus. Met een fles jenever en een fles boerenjongens, dit waren rozijnen op wijn gezet, waren ze al heel blij. Het meest noodzakelijke huishoudgerief kregen Fik en Theresia van hun ouders. Zij bracht het beddegoed, de potten en pannen en de kachel mee. De slaapkamer die hij nu nog heeft, kreeg Fik van zijn ouders. Hij gebruikt ook nog steeds het vergiet en de koffiepote dat het koppel bij hun huwelijk kreeg. Deze uitzet was toen ongeveer 3000 frank waard. Voor de Leuvense stoof die toen 400 frank kostte, betaal je nu misschien 20000 frank.

Vanaf het moment dat hij met pensioen was, ging hij met zijn vrouw Theresia geregeld dan hier dan daar dansen. In die tijd gingen ze ook geregeld met een paar vrienden naar het Heide-licht. Daar stond op het orgel een echte boerenkar, uitgesneden in hout. Een aantal vrienden van hem vonden dat Fik dit ook kon, maar een paard zonder kar is toch eigenlijk ook maar niks en zo is de bal aan het rollen gegaan. Het houtsnijwerk werd een van zijn grootste hobby's. Ondertussen maakte Fik misschien al meer dan honderd werken, waaronder Tijn en Nele, een handwerkster, een Mariabeeld, dronken paters enz. Een van zijn recente staaltjes vakmanschap is een volledig eigenhandig gemaakte kerststal uit een boomstam. Ook de beeldjes ontbreken niet. We kunnen ons best voorstellen dat Jezus 2000 jaar geleden in zo'n kerststal geboren is. Vol trots leidt Fik ons rond door zijn huis. Toch is het maken van een houtsnijwerk niet zo

eenvoudig. Fik is niet zo'n groot tekentalent. Nadat hij een idee gevonden heeft, kopieert en vergroot hij meestal de tekening. Daarna zoekt hij een massieve blok linden- of eikenhout. Het grootste probleem is natuurlijk dat alles van de eerste keer moet juist zijn. Bij één verkeerde beweging met de hamer of beitel kan heel het werk om zeep zijn. Tentoonstellen doet Fik eigenlijk niet veel; hij werkt veel liever aan een nieuw beeld. Een kunstwerk verkopen doet Fik ook niet, hij geeft er liever een cadeau.

Wie dacht dat beeldhouwen het enige was waarmee Fik zich na zijn pensioen bezig hield, vergist zich behoorlijk. Zo is hij jarenlang een van de drijvende krachten geweest achter de Kristelijke Bond der Gepensioneerden van Oosthoven. Hij was mede-oprichter van de nog steeds bestaande kaart- en kegelclub. Zo heeft hij samen met Mon van Loon, naar het voorbeeld van de gepensioneerden van Weelde, eigenhandig de kegelbaan gemaakt die nu nog in de Heischuur staat opgesteld. De nodige materialen kregen ze grotendeels cadeau van het gemeentebestuur.

Fik is ook 38 jaar vrijwillige brandweerman geweest. Onder leiding van Marcel Claesen is hij in 1936 begonnen als claronblazer. Het blussen van een brand gebeurde vroeger wel heel anders dan nu. Als er brand uitbrak moest hij eerst met de fiets naar de "brandweerkazerne" aan het gemeentehuis. Door op de claron te blazen verwittigde men dan eerst de rest van het korps. Omdat al de verplaatsingen in het begin met de fiets dienden te gebeuren, gebeurde het meermaals dat het huis of de schuur al bijna helemaal was afgebrand, vooraleer we op de plaats van de ramp arriveerden. Enkele jaren later werd er op

Victor (met riem over de borst) samen met zijn kolega's van het Oud-Turnhoutse brandweerkorps.
Oosthoven mei 1951

het gemeentehuis een sirene geïnstalleerd en werd de claronblazer een museumstuk die enkel nog tijdens de eucharistievieringen van de processies een rol speelde. Een eigen brandweerwagen heeft het korps van Oud-Turnhout nooit gehad. De pomp waarmee men de branden blusten, werd vervoerd met paard en kar. Later kreeg het korps wel een legerauto waarop de pomp geïnstalleerd werd. Ze hadden ook een mini-busje dat dienst deed als ziekenwagen. De uitrusting bestond uit een brancard, blusapparaten en enkele grote verbanddozen. Zo werd het korps meermaals ingezet om te helpen bij ongevallen. Omdat begin jaren zestig ons korps de eerste ziekenwagen uit de streek had, werden we ook ingezet om zieken en gewonden uit Turnhout naar het ziekenhuis te brengen. We werden rechtstreeks vanuit de Centrale in Antwerpen verwittigd. Vanaf het moment dat de veldwachter Fik bij een ongeval verwittigde, ging er soms kostbare tijd verloren. Fik moest immers eerst met de fiets naar het gemeentehuis, waar de ziekenwagen stond. Hier wachtte hij dan op de veldwachter, waarna ze samen naar de plaats van het onheil trokken. Buiten enkele bos- en heidebranden heeft Fik eigenlijk geen grote brand mee-gemaakt. Zo werden ze wel enkele keren per jaar opgeroepen voor een brand bij de leerlooierij van Vueghs in het Zwaneven. Alle afval van de gelooide dierenhuiden werd door een ventilator in een schouw gezogen. Het gebeurde meermaals dat een arbeider een niet goed gedoofde sigaret in de toren gooide en door de ventilatie werd het vuur natuurlijk snel aangewakkerd. Als het korps van Turnhout een brand niet onder controle kreeg, werd het Oud-Turnhoutse korps ter hulp geroepen. "Zo hadden de collega's van Turnhout ooit problemen met hun pomp zodat wij opgeroepen werden voor een brand bij Brepols."

Rudy Cornelis
Roger Haeseldonckx

De Vondelbrug

Schilderij van Eugeen Mathijs Surinx °Gorsem 22 april 1850

† Oud-Turnhout 1 november 1927.

De gemeenteraad 100 jaar geleden

In de zitting van **13 september 1897** keurt de gemeenteraad van Oud-Turnhout de begroting voor 1898 goed, mits een aanpassing van de toelagen van het armenbestuur en het godshuis.

De raad stemt eveneens in met de aankoop van 2 wegen doorheen het domein "de Lint", eigendom van de heer Victor Taelemans. Met 8 stemmen tegen 1 worden de werken om de Aa, ter hoogte van de Vondelbrug, recht te trekken, toegewezen aan Peer Willems, handwerker uit Oud-Turnhout, voor de som van 331,75 fr. Deze beslissing werd aangevochten (Willems was niet de laagst biedende) en zal nog herhaalde keren opnieuw op de agenda van de gemeenteraadszitting staan.

Op 26 juni 1897 vroeg de gemeenteraad de dringende aanleg van de vertakking van de buurtspoorweg Eindhout-Zichem. Voor die aanleg dient de weg aangepast te worden, waarvoor 580 000 fr. nodig is. Dit kapitaal wordt grotendeels ingebracht door de staat en de provincie, maar 111000 fr. dient te komen van de belanghebbende gemeenten. Omdat deze tramlijn voor Oud-Turnhout belangrijk is, besluit de gemeenteraad van **23 oktober 1897** een som van 1000 fr. bij te dragen. Dit zal gedurende 90 jaar ten bedrage van 34 fr. op de begroting ingeschreven worden.

Op vraag van de gouverneur komt er een nieuwe stemming over de toewijzing van de werken aan de Aa (zitting van 21 september). De raad stemt opnieuw voor Peer Willems met 8 stemmen voor en 1 tegen.

Tenslotte gaat de raad eveneens akkoord met de raming van Antoon Staes uit Turnhout om voor 450,- fr. de kelder van de nieuwe pastorie in het centrum droog te maken.

Hugo Miguet

Het Kaartspel

Schilderij van Alfons Waterschoot °Oud-Turnhout 19 maart 1931
De personen zijn (v.l.n.r.) Jan Cools, Leonard Dalen, Jacobus Porto Carrero (alias Koob Meyvis) en Marie Adriaensen. De schilderij is gemaakt rond 1960

Het Kaartspel. (Boomke Wies.)

In het dorp stond er een huis,
Daar voelde iedere Kempenaar zich thuis.
Elkeen sprak en deed er na zijn zin,
Iedereen liep er dus ook graag aan en in.

Iedere maandag een halve dag,
Waren daar vier kaarters aan de slag.
Zij zaten daar gezellig bijeen,
Zij leken wel broeders ondereen.
Zij praatten en babbelden heel bedaard,
En schenen echt rustig en goedig van aard.
Maar, 't was allemaal maar schijn,
Zijn z'een maal aan 't kaarten 't zou zo niet meer zijn.
Dan was 't uit met de vrede, met de rust was 't gedaan,
De wet van de sterkste gold hier voortaan.
't Was wel te zien aan de mannen,
Dat het er dadelijk ging spannen.
Dacht niet: "Ik heb ongeluk in 't spel,
D' ene of d' andere helpt me wel."
Nee, vergeefs naar raad of steun getracht,
Vergeefs van iemand hulp verwacht.
Hun allergrootste genoeg was,
Er één te horen zegen, "Ik pas".
Viel de vrede mede?
g'Had ze tegen.
Speelde men er in.
't was naar hun zin.
Om wat af te koelen werd er gedronken
Daar werd door de kastelein een pint geschonken.

Lijk bij d' oude Belgen ging het hier
Die hielden ook van spel en bier.

Nu wordt er gespeeld,
De kaarten zijn al rondgedeeld.
Ieder heeft de zijn gestoken,
En nu gewikt en gewogen.
Want voor een speler van fatsoen
Die precies weet wat hij moet doen,
Is iedere kaart
Het bekijken waard.
't Wordt even stil
En elkeen wil,
Eerst nauwgezet bepalen,
Hoeveel slagen hij zou halen.
Nog wat gewacht,
Goed nagedacht,
En het besluit, komt er eruit:
"k Zet zeven" "acht", de derde past,
Het volgt allemaal vlug en zonder last.
't Is nu nog aan de Koop
Die weegt en wikt en hoopt.
Hij onderzoekt en rekent maar
Hij is op verre na noch niet klaar.
Eén oog gesloten, d' andere staart.
Zijn vinger schuift van kaart tot kaart.
Hij overlegt, zoekt en zint
Wat er in zijn kaarten bevindt.
Hij hoort, nog ziet, en is volkomen
Door zijn spel in beslag genomen.
Zijn arm rijst,

Zijn vinger wijst
Alsof hij dreigt.
Eénieder zwijgt.
Geen klein ei is 't gewis
Dat Koop aan het broeden is.
De spanning groeit
Wijl Koop broeit.
Zij verwachten grote dingen
Van al zijn berekeningen.
Als dat geen boom wordt.
Schiet ieder zijn verstand tekort.
Nu reikt zijn hand naar het plafon
Alsof hij het daar grijpen kon.
En deze keer,
Geen uitstel meer.
De uitspraak komt
't Licht in zijn mond.
Maar het heeft de schijn
Dat het niets zal zijn.
Hij schut het hoofd
En zelf geloofd :
"Het zal niet gaan,
Nee, 't is gedaan".
Hij schuddebolt, lijkt niet zeker
Nog een de vinger op en neder
Nog eens gekucht,
En met een zucht
Alsof 't zijn laatste adem was :
"Nee, IK PAS"!!

Isidoor Mertens

Uit de archieven van de Oud-Turnhoutse Vlaamse studiering van zang, toneel en voordracht

Uitstap naar Olen van zaterdag 21 juli 1923.

Evangelie van dezen woensdag. - In dien tijd kwam Keizer Karel met een droge lever naar Olen en sprak: "Laat mij drinken." Na veel wederwarigheden heeft hij dan uit een pot met drie oren geleberd. Sindsdien is die pot beroemd geworden en bewaard gebleven, en doet men tegenwoordig, in het droge seizoen nog vele bedevaarten naar Olen om Keizer Karels voorbeeld na te volgen.

(Woorden van den Alf. Knapsus, 246 ste page, 3e par.)

Het was kort besloten en algemeen goedgekeurd: zaterdag, 21 juli, (nationale feestdag) zou de Vlaamse Studiering een uitritje wagen naar Olen. Het vertrek wordt gesteld op 10 uur voormiddags.

Wie nu juist dat voortreffelijk gedacht heeft opgevat, is mij ontgaan, maar in de rechterhoek der zaal, waar de eerste galmen opstegen, zaten J. Mertens en J. Cavents vergaderd.

De blijde dag was daar en kwart na 10 uur sprongen wij blijgemoed op de zaal van onzen velo en hielden met onze handen het stuur vast.

Hadden zich aangemeld: Steven Versmissen en Eug. Hannes, (oude leden) Alf. Knaps en Ed. Van Baelen (2 buiten-Oud-Turnhoutse jongens gemaakt als wij), J. & Aug. Mertens, G. & René Waterschoot, Aug. Geivers, Th. Op de Beeck, Leo Claesen, J. Leysen, H. Coppens en ondergetekende. Cavents liet zich verontschuldigen: hij wou en zou (met een gebroken been naar hij ons liet weten) de zaterdagse markt van Turnhout

bezoeken; en dewijl sommigen niet juist klokslag 10 uur op hun post waren, haalde J. Mertens met een uitbundig genoegen een geheim plan uit zijn binnenzak, legde het de Vinnes bloot, en beiden peilden er uit om niet mede te vertrekken.

Met ons getwaalven dan zetten wij aan, de weg naar Sevendonk op.

Nauwelijks waren we Jef Trek- en Platbeen voorbij, of onze vriend Knaps verhaalde ons al zingend "De Moord van Nijlen", welke zang ons begeleidde tot dichtbij Casterlé. De zon, bij ons vertrek nog lauw en wankelbaar, had bij het koddig zingen van St. Knapsus hare oogen gespist, was dichterbij gekomen en werden hare stralen van lieverlede dan ook warmer. In Casterlé, teneinde een ogenblik van die heten gast ontslagen te zijn, trokken wij een drankhuis binnen. Deze "een eerste Gersten"; gene "een Jack-Op" en de Knaps "een Petrol" Madame! Na een deftigen slok zou Fons eens zingen van "Emeranske". 't Was een recht komiek liedje, prachtig gezongen met lachwekkend gebarenspeel; een eerste kluchtzanger overwaardig!

"Jan, Houdt René eens in 't oog", werd mij toegefluisterd; en ja, 't was de moeite waard! René die, zoveel algemeen bekend is, voor komiek leert, had in onzen vriend Knaps zijn ideaal gevonden en oefende zich door naäperij: deed de zanger zijn mondje open, René geeuwde op denzelfden stond; deed Knaps zoo een gebaar van " 'k zie u toch zo gaarne", dan ook zette René zijn hoofdje wat schuin, trok een verleidelijk gezicht en duwde met zijn rechterhand zijn borsthemd in plooiën, en gans op 't laatste van 't lied, wanneer de zanger zich gebaarde dronken te zijn, slokte vriend Waterschoot aanhoudend aan zijn glas om het voor hem staande ideaal toch van zo dichtbij mogelijk te volgen.

We meenden te vertrekken maar Leo kondigde ons met een

kostersvloek aan dat: do re mi fa sol, zijn band plat stond. Vriend Gaston toonde zich meester in 't hermaken van zulke dingen en zonder noemenswaardig oponthoud vervolgende wij onze weg naar Lichtaert. Zingen en lawijd maken kondigde overal onze doortocht aan. Een weinig voorbij Lichtaert koos vriend Aug. Mertens een voortreffelijk bosje waar wij zouden picknicken. Elk koos zijn plaatsje in een schone vallei en dapper werd het zuurgewonnen brood des landsmans door grove mensentanden verslonden. Weinig werd er gesproken en evenmin al iets gezegd en zo kwam het dat die heerlijke picknick stilzwijgend van stapel liep.

N.B. Ik geloof dat H. Coppens een soucies of te wel worsten bij zijn boterhamen at en deze met Leo Claesen moest delen, want beiden zonderden zich wel 100 stappen van het hoofdeleton af. Soucies stinkt met zulk warm weder nogal hevig.

Na een half uurtje oponthoud en nadat elkeen zijn fiets en hoed of klak had weergevonden, welke enkele "trouters" hier en daar verspreid hadden, ging het weerom voorwaarts, kop en hart naar Olen gericht.

"Slechte weg, verdomse slechte weg," sakkert René, "en de Mertens moet dan dedju nog zo hard rijden; willen we achterblijven Jan of terugrijden, ze zullen het dan wel weten."

Nu waarlijk; 't was slechte weg ook, en er werd nog al tamelijk gereden, hetgeen Renés gesakker al meer en meer van ons verwijderde; de Knaps al zingend met velo en heel den begot een gracht injaagde en Van Baelen tweemaal zijn ketting deed opleggen.

Maar de kop in Olen reeds! Kom! kom! niet meer vertragen! Nog een goede trap en we zijn "In 't Groene Hof", de bewaarplaats van de vermaarden pot, de plaats onzer bestemming. Tien

mannen kwamen te gelijk aan (Knaps en Gustje Gevers waren nog achter) en Aug. Mertens, als tolk, sprak hijgend tot den binnenkomenden waard: "Meneer, laat ons drinken uit den pot". En deze, na het gewenste ding opgehaald te hebben: "Wat zullen w' er in doen Heren?"

"Hebt u Hasseltse Bruinen, Mijnheer?"

Na een ontkennend antwoord klonk het uit tien monden te gelijk:

"Bock beg.. dedju!..... Bock dan!"

En Mijnheer vulde en wij ledigden!

't Was echt komiek om af te zien (bijzonder in 't begin) de overgaaf van die edele pot. Gust Mertens had hem eerst tussen zijn klauwen en na één geweldigen slok (bestaande uit een tiental onderdelen) toonde hij hem, tot overgaaf bereid, aan Leo, Kosters oudste zoontje. Deze dan, nog niet half van de Olense markt thuis, wist om de duivel niet hoe de pot in zijn bezit te krijgen. Na veel keeren en draaien had hij eindelijk zijn linkerpoot onder Gust zijn ondervest gewrongen en schaarde dan, zich het gewenste doel nabijachtend, vijfklauwens in deze laatste zijn buik.

"Amai! Dedju! mijn kruinageltje!" riep de aangevallene.

Leo, wel dorstig maar nog gans nuchter, werd rood tot in zijn haar en dorst eene tweede poging niet te verhalen. Theofiel kwam nu op den voorgrond. Deze, al veel geleerd door Leo's euvel daden, nam zonder dralen de achter oor in zijn linkerpoot, vocht met de wederheft van deze laatsten een der vatsels vrij en hief nu de gedekte pot triomfantelijk in de hoogte. Na zelf een ferme beet gelachen te hebben, meende hij heel vergevoegd zijn dorst te laven maar..... hoe uit een gesloten pot aan het daarin verborgen vocht geraakt???? Zijn meestersverstand stond er een ogenblik bij stil, maar na enig talmen stak

hij heel gezwind de pot tussen zijn beide knieën (want hij heeft er twee) en nam toen heel deftig met twee vingers het deksel af. Ne flinken teug en ..... er was niets meer in!!

Vullen a.u.b.

“Hewel”, zij Gust Mertens, “nu zal ik u eens voordoen hoe ge dat moet nadoen”. Toestemmend en gans nieuwsgierig stonden de makkers rond hem en Gust, als eerste naäper van de Groten Keizer, herhaalde deze manier van doen en zwolg nog een ferm hoeveelheid binnen. Nu vonden allen het zeer eenvoudig en Leo en Theofiel beweerden tegen elkaar op dat ze ‘t zo gedomme van den eersten keer al wel hadden kunnen doen.

Nadat elkeen een eerste teug had binnengezwelgd, werd Claesen algemeen gedwongen een “vooske” op de piano te spelen en Theofiel moest zingen.

Zo waren we dan volop in ‘t plezier wanneer eensklaps verloren Knapske met zwaaienden hoed en wijdopende muil voor het open vensterraam verscheen. Gustje waggelde achter hem aan, maar toch sprongen beiden nog fluks en zonder al te veel moeite door het open raam binnen. Gustje kon ‘t niet meer inhouden en stotterend en zwijmelend en wijzend vertelde hij ons geheimzinnig “dat hij pot-ver-domme de de Knaps meende zzzat te maken maar dat hem zelf veel zzatter geworden was dan de de knaps begort”!!!

Algemeen gelach!

“Allé Fons, eerst eens uit de pot drinken en dan zingen!”

En Fons, zonder zich verder te laten plagen, dronk, nam dan nog een teug uit zijn veldfles en zong, en zong veel. René, wederom zijn ideaal voor zich, ging met naäpen weer ‘t zelfde gat uit. Er was waarlijk vreugde bovenmaat; echter terwijl elkeen lachte wist, Gustje zich heimelijk te verwijderen en was, naar wij later vernamen, in de buurt op zoek gegaan achter “mense-

lijk petrol”. Onverrichter zake moest hij echter terug keeren en na nog een paar potjes besloten wij verder te gaan.

“Hoeveel beloopt onze schuld, Madame?”

“21 potten aan 1,50 Frs. per pot a.u.b.!!!!

Elkeen die het hoorde liet een vervaarlijken zucht en berekende reeds in gedachten de grootte en den toestand van zijn inwendige knapzak.

N.B. In “Het Gulden Boek” hebben wij eene aantekening achtergelaten onderschreven door de twaalf makkers.

Nu naar”.....“, waar naar ons gezegd werd, zich ook een pot bevond.

“De pot van Karel Keizer a.u.b. Madame”, riep de Knaps binnekomend.

De waardin vulde zo een tinnen potje ook met 3 oren en reikte het de jongens over.

“Halt”! riep de Knaps, “nog niet drinken”; en dan zich wendend tot de schenkster, “is dees de echten pot?”

“Jawel Mijnheer.”

“Laat de boeken eens zien”. Madame toonde de boeken en Knapsus onderzocht!

“Watte b...., is dees de echte pot”, riep hij de handen boven het hoofd zwaaiend, “hij bestaat nog maar van 1906 en ginder “In ‘t Groen Hof” van 1832 gedomme! Ge zijt mensenklooters, dat zijt ge! Mannen er niet uit drinken, vraagt liever een simpel glas!!!”

En allen stemden er mee in en er werd geen enkele pot gedronken.

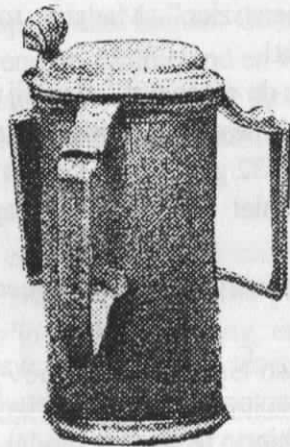
Of nu het zuiver inzicht van de Knaps was ons te beletten uit een vervalsten Keizerspot te drinken, betwijfel ik sterk; ik meen veeleer de oorzaak hierin te vinden: omdat op dat klein wijveke zo’n lelijk verdraaid bakkens stond dat de Knaps het niet over

zijn gemoed kon krijgen dat zulk ding een edele pot bewaarde. Het wijf grommelde binnensmond en zal natuurlijk op dat ogenblik onze jongen vriend wel ver van daar gewent hebben.

Vriend Leysen liep hier ook nog een duchtige vermaning op vanwege de waard voor het grijpen naar een paar overgrote "markussen" in een bokaal ten toon gesteld. Maar geen sture gezichten en kijkende monden gewoon, hebben we dan hier ook niet lang vertroeft.

Onze weg leidde verder over Westerlo en Geel, waar het gezelschap zich vrijwillig in tweeën scheidde en elke groep op zijn manier de terugweg aanving.

De Verslaggever,
Jan Van Heuckelom
Oud-Turnhout, den 1sten. Augustus, '23.

De Drie

't Waren drie broers.

Op den Echelenkuil, 'n verloren gehucht, stond hun huis. 't Was een wit huis, deuren en ramen waren grasgroen geschilderd en 't dak was gedekt met rode pannen. Op elke hoek van het dak hing 'n klad donderbloemen. 'n Knoestige druivelaar schoot tegen den zijgevel op tot aan de schouw en dan had hij nog 'n langen arm op den nok van 't dak hangen.

Vóór het huis lag een vierkant hoveken, waar dahlia's en zonnebloemen om 't hoogste groeiden. En achter het huis was de grote hof waarin wel honderd fruitbomen stonden.

Aan den anderen kant van den brede karreweg lag de Echelenkuil. 'n Grote, diepe poel waarop roodgebrande visblaren dreven. Rond den kuil was 't één wildernis van biezen en kattestaarten. En in den poel zelf één viezigheid van puiten, echels en markussen.

Daar, in dat witte huis, zijn ze alle drie geboren. Daar hebben ze geleefd en daar zijn ze gestorven, de drie broers.

Jan en Peerken, de twee oudsten, waren tweelingbroers. Men kon den eenen niet uit den anderen verkennen, zoo geleken ze malkaar in hun gelaatstrekken, in hun gang, hun spreken, in hun hele doening. 't Waren kleine, potige kereltjes, vinnig en rap. Van 's morgens tot 's avonds waren ze doende in hun groten hof waar ze fijne groenten kweekten. Tweemaal in de wee reden ze, elk met 'n volgetasten kruitwagen, naar de stad. Ze maakten schoon geld van hun vruchten. 't Rijke volk moest hun groenten hebben.

In hun hof wonnen ze 't schoonste en 't beste fruit van uren in 't ronde. Dat fruit werd allemaal verkocht als 't nog groen aan de bomen hing. De kopers kwamen en kochten de appelen en

peren met den boom ineens. Ze moesten de helft van den prijs vooruit betalen en de andere helft bij 't plukken.

Ze hadden er ook mispels. Die verkochten ze niet. Daar waren ze zelf te zot achter. Die lieten ze aan de struiken hangen tot ze meer dan rijp waren, zoo rijp dat z'er niet eens op hoefden te knauwen. En daar konden ze zich haast een ongeluk aan smullen.

Peerken zorgde voor 't eten. Waar hij 't geleerd had wist niemand, maar 't manneken kon koken lijk 'n pastoormeid. De drie hielden van 'n goê tafel. Altijd was er vlees in den pot en de schoonste groenten hielden ze voor hen. En Peerken wist het alles zoo fijntjes gereed te maken, met lekkere kruiden, en daar goot hij dan 'n sausken over, zuur of zoet, al naargelang de spijzen het vroegen.

Elke zaterdag, na den middag, borgen ze hun schuppen, harken en ander gerief in 't schuurken. En dan begonnen ze met hun tweeën, Jan en Peerken, te schrobben, te schuren en te poetsen, tot alles in hun huizeke fris rook en blonk lijk 'n spiegel. En 's avonds sloten ze hun deur en trokken samen naar 't dorp om zich te laten scheren.

's Zondags gingen ze naar de vroegmis en naar het Lof, en de rest van den tijd liepen ze pijpen te roken in den hof. Dan bespraken ze ondereen het werk van de volgende week. Steeds stemden hun gedachten wonderwel overeen. Wat Jan goed vond, was bij Peerken ook 't beste.

Dien zondag, daar hadden ze deugd van! Ze konden dan eens op hun dode gemakken door den hof kuieren en de planten en vruchten bekijken en bekeuren, 't effect van een nieuwe meststof nagaan, al zaken waarvoor ze in de week geen tijd hadden. Dan liepen ze, ietwat voorovergebogen met de handen op den rug, over de wegeltjes en in de voren tussen de beddekens. En

hun handen hielden ze straf samengenepen. Die werkershanden, die maar altijd wilden grijpen en plukken en wieden. En 't mocht niet omdat het Zondag was.

't Liefst draaiden ze rond hun kolen. Die kon geen enkele hovenier kweken lijk zij. En dan waren er van die profeten, die beweerden dat de Kempische grond niet deugde voor kolen. Ba! Ze wisten er niets van, die wetgeleerden. Jan en Peerken konden concurreren met de beroemdste groenselboeren uit 't Mechelse en uit het Land van Waas.

" 't Is alles maar 'n weten", zeiden ze.

Als er 'n dondervlaagsken in de lucht hing, liepen ze met den zaaikorf den hof in en onder elke kool strooiden ze 'n greepje kainiet. Daar dan 'n mals buiken op, zie, dat had 'n effect! 't Deed de kolen zienderogen opengaan en uitzetten tot één reuzige, wit-groene weligheid.

En ze verklaptten niet hoe ze 't deden, de mannekens, 't was hun "secret de la maison". En zoo kenden ze veel secretjes, van die rake middeltjes, die onfeilbaar werkten en die de vruchten op 'n haast miraculeuze wijze opjoegen.

Hun hof was hun alles. Dag-in, dag-uit, week na week en jaar op jaar, altijd waren z'er doende. Jan en Peerken, de dappere, potige, hovenierkens.

Dan was er Gas, de derde en de jongste, veel jonger dan zijn broers. 'n Kerel, die Gas, een boom van een vent! Hij alleen woog meer dan de tweelingen samen. Als Gas op een stoel ging zitten, dan kraakte die stoel. En sterk dat hij was, sterk... 't was haast niet om te geloven.

Als de boeren om turf reden in den Liereman, gebeurde het dikwijls dat er een met zijn kar in den moerassige bodem bleef steken.

Dan liepen ze Gas roepen. Die ging altijd mee en, zoo met zijn

handen, hief hij de kar uit de modder.
 'n Goede lobbies, die Gas. Geen vlieg deed hij kwaad. En 't is maar één keer gebeurd in zijn leven dat hij in zijn krammen is geschoten.
 't Gebeurde met Baafkeskermis. Gas zat op zijn eentje 'n pint te drinken in 't stamineeken van den Nijs, en te kijken naar 't woelen van de kermisgasten.
 Toen kwam daar een troepje heerkens uit het naaste stedeken binnengesprongen. 'n Bent flierefluiters, mannekens met veel praat en weinig centen. En seffens hadden ze onze Gas in de gaten. En heimelijk vielen z'aan t' fezelen en aan 't lachen met dien groten, zwijgenden vent.
 Gas werd al seffens gewaar dat ze 't over hem hadden, maar 't liet hem koud. Totdat er een van die heerkens, zo'n platbleek moederskindje, met 'n lachend gezicht naar Gas zijn grote voeten kwam wijzen en spottende vroeg:
 "Zeg, vriend, waar verkopen ze die Sinte-Annekenbooten?"
 Met 'n klets lei Gas zijn pijp op de tafel. Toen greep hij 't kereltje bij zijn kraag en hief hem 'n halve meter van den grond, met zijn ééne hand. En, met een raken schop onder zijn fijngestreken broeksken, vloog 't manneken de deur uit, zonder grond te raken. En met 'n sierlijken boog duikelde hij in 't sneukelkraampje van Marenteltje, met zijn kop in een mand appelen.
 Zijn maatjes stonden er op te kijken, mond en ogen wijd open en bleek als de dood. Gas sloeg zijn armen uit en brulde:
 "Moet ik ulie... pot-ver-hier-en-ginder... 't adres ook wijzen!"
 En op 'nen roefel waren de spotters verdwenen.
 Al was Gas zo sterk, al kon hij met zijn ééne hand meer dan een ander met zijn twee, toch was hij niet voor 't werken geboren. In zijn jongen tijd had hij alle soorten stielen willen leren.

Smid, timmerman, metser en zager was hij geweest. Maar 't ging hem geen van alle.
 En toen de heer van de Lint 'n jachtwachter zocht, was Gas dadelijk zijn man. Hij werd boswachter en dat is hij zijn hele leven gebleven.
 Elke avond, als de tweelingen slapen gingen, hing Gas zijn tweeloop over de schouder en dan liep hij de hele nacht over de hei en door de bossen.
 Tegen de morgen kwam hij weer thuis en dan kroop hij in zijn bed tot 's middags. De rest van den dag zat hij in den hof pijpen te roken en te kijken naar 't werk van zijn broers.
 Gas kon lezen en schrijven. Zijn broers konden dat niet, omdat ze 't nooit geleerd hadden.
 Elke week bracht de postbode het plaatselijke weekbladje. 's Zondags 's avond moest Gas de gazet luidop lezen, van de eerste letter tot de laatste. Gas las traag, met 'n zware stem, zonder de minste emotie. Al 't nieuws liet hem koud. Jan en Peerken zaten elk aan een kant van de stoof, de benen gekruist en 't korte pijpken in de mond.
 En ze luisterden!
 Als Gas weg was, met zijn geweer de bossen in, zaten ze met hun tweeën nog een tijdje te praten en te tijkeleren over 't nieuws dat ze gehoord hadden. Dan nam Peerken nog eens het weekblad in zijn handen, draaide het om en om en met 'n diepe zucht lei hij 't dan weer netjes toegevouwen op het kastje.
 "Dat wij toch ook niet lezen kunnen, ei!"
 Ja, daar hadden ze allebei spijt van. Ze hadden nooit de kans gehad om het te leren. Pas hadden ze hun eerste broekje versleten, of ze werden thuis aan 't werk gezet. En aan schoolgaan werd er niet eens gedacht. In dien tijd keken ze op den buiten

zo nauw niet. 'n Boer had geen geleerdheid nodig – meenden ze toen – die kon hij zwierig missen. En de boerkens die wat ver van de school woonden, hielden hun kinderen thuis om te werken.

Gas maakte daarop een uitzondering. Zijn vader kreeg 't werk met de twee oudste gedaan, en Gas werd naar de school gestuurd, omdat hij er tehuis te veel liep.

Jan en Peerken voelden veel ontzag voor hun jongste broer. Zijn geleerdheid, zie, daar zat het hem. De belastingsformulieren, waar zij kop noch staart aan vonden, die vulde Gas in met een gemak net of hij zijn hele leven op 'n kantoor had gezeten. En dan kwam er nog al dat geschrijf om meststoffen, zaden en planten. Gas was de man om dat alles te beredderen.

's Zomers hadden ze op den Echelenkuil veel last van kwajongens die fruit kwamen stelen. Aan 't einde van de hof stond een boom met keutelpeerkens. 't Waren van die goede, ronde peerkens om te stoven, en waar de stadsmensen zo op verlekterd waren. En daar kwamen ze op af, de rakkers.

O! Jan en Peerken hadden ze wel kunnen vermoorden, die dieven. De tweelingen werden stilaan oude mensen. Ze hoorden niet goed meer. En 't gebeurde meer dan eens dat er een stoute rakker op de boom zat en zijn zakken vol stopte, terwijl de oudjes daar vlak bij aan 't wieden waren.

't Werd op den duur zo bar dat Gas er zich mee bemoeide. Hij laadde zijn geweer met los poeder en ging in den hof op loer liggen. En toen er weer eens 'n bengel op 't fruit afkwam, schoot Gas er op. En lopen dat de rakker deed, lopen of hij zo waar een scheut hagel in zijn achterste had gekregen.

En er werd voortaan geen fruit meer geroofd. Ja, die Gas was 'n felle, een die voor alles een uitkomst wist. En Jan en Peerken dankten dagelijks de Hemel omdat ze zo'n kerel van een broer

hadden.

Toen kwam de ramp. Op 'n avond zat Gas zijn geweer te poetsen. Hij had vergeten het wapen te ontladen. Er stak een zware patroon op, dubbel schroot. Opeens – hoe 't kwam wisten ze niet – hoorden Jan en Peerken, die in 't achterhuis spruitjes kuisten, een daverende knal. Toen ze allebei, bleek van 't verschieten, in de woonkamer kwamen gelopen, zagen ze hun broer daar in 'n geweldige bloedplas liggen. Zijn aangezicht was één rauwe viezigheid van bloot vlees en bloed. Gas had de volle lading in zijn kop gekregen en was op slag dood.

Toen waren ze met hun tweeën, Jan en Peerken, huilend en jammerend, naar de dichtste hoeve gelopen. En de boeren waren meegekomen en ze stonden allemaal even verslagen als ze de grote, sterke Gas daar roerloos zagen liggen met zijn gruwelijk verminkt wezen.

Dan was Joken van de grafmaker gekomen. Die had de arme Gas proper gewassen en geholpen door een koppel sterke boeren, had ze hem schoon in het wit gekleed en hem op 't grote bed gelegd in de voorkamer.

Drie dagen had Gas daar gelegen. Zijn broers hadden al die tijd geen slag gewerkt. Eten deden ze ook niet en de hele nacht lagen ze klaarwakker op hun bed.

Tien, twintig keer per dag gingen ze kijken naar hun dode broer en hem een kruisje geven maar niet begrijpen dat het hun Gas was, de grote, sterke Gas, die daar zo koud, stijf en stil op het bed lag. Dat die nu dood was, dat ze hem nooit meer zouden horen, nooit meer zien.

Gas werd begraven op een morgen toen er veel sneeuw lag. Een droeve, donkere stoet, die langzaam over de witte velden schoof. De kloekste venten uit 't dorp waren gekomen om de zware kist te dragen. Achter de kist, een lange rij stil pratende

mannen en vrouwen met kapmantels en falies, vrouwen die weenden en baden.

Eerst van allen gingen Jan en Peerken. Twee oude peekens in stijve, zwarte kleren, met roodgekreten ogen en bevende kop...

Al 't leven was weg uit het witte huis. De tweelingen spraken niet meer dan nodig was.

Peerken leed er het meeste onder. Die liep de godganse dag te dubben in huis en hof. Jan moest voor 't eten zorgen en alle moeite had hij om zijn broer aan tafel te krijgen. Dat Peerken zou zich laten doodhongereren. De mensen zeiden van hem dat hij kinds werd en dat hij 't niet lang meer zou kroppen.

Ze hadden juist geraden, de mensen. Want op een koude morgen lag Peerken dood en stijf, vastgevroren tussen de biezen en kattestaarten in den Echelenkuil. 't Manneke was 's nachts stillekens opgestaan en in de kuil versukkeld, niemand wist hoe. Jan bleef alleen die lange, strenge winter. Steeds zat hij in 't donkere hoekske achter de stoof te bidden. Hij bad, 't ene Rozenhoedje achter 't andere, zonder ophouden. Hij bad voor zijn broers, die allebei op zo'n treurige wijze aan hun eind waren gekomen. Zo zat 't manneke daar, altijd alleen, die lange, strenge winter.

Toen kwam de lente en met haar kwam ook het drukke werk voor de buitenmensen. Jan had moedig 't gereedschap opgenomen en dapper was hij aan 't werk gegaan in de grote hof. Maar, och arme, er was zoveel, zoveel te doen. En 't oude Janneken stond helemaal alleen voor al dat werk.

Toch hield hij het vol. Werken deed hij, dat kranige ventje werken en wroeten dat het pijn deed aan zijn oude rug en dat hij er krom van liep.

Toen de zomer voorbij was, voelde 't manneken zich tien jaren ouder geworden.

En weer kwam de winter met zijn vorst en sneeuw, en zijn lange, donkere avonden. En al dien tijd zou Jan weer opgesloten zijn in zijn eenzaam huis, zo ver van de andere mensen.

Tot de pastoor kwam. En de burgemeester en de koster, die kwamen ook. En alle drie kwamen ze hetzelfde vertellen: dat Jan daar niet langer mocht blijven, dat hij naar 't peekenshuis moest..., hij had geld, hij kon zich een goede verzorging kopen.

Het manneken liet zich bepraten. Die winter leefde hij in 't peekenshuis in de stad en hij had het er goed.

't Witte huis werd verhuurd aan een jong paar. En eer de winter om was, stond er een wieg in de grote kamer en daarin lag een rozige bengel te spartelen. In 't vroeger zo stille huis klonk nu het schreien en kraaien van de kleuter, en zong het naarstige, blijde moederken. In den hof stond er van 's morgens tot 's avonds een jonge, potige kerel te werken.

En de fruitbomen gingen weer aan 't bloeien en de vruchten groeiden.

Jan zat in 't peekenshuis. Hij had de lente zien komen en seffens had hij heimwee gekregen. De hele dag liep hij te denken aan zijn huis en zijn hof op de Echelenkuil. En 't werd hem daar opeens zo eng in 't peekenshuis. Hij was het beu tussen die muren en hij verlangde naar 't vrije, gezonde leven van vroeger.

Op 'n schone morgen trok hij er ongemerkt vandoor. Hij ging door de groenende velden en rook er de geur van 't verse land. Hij zag de boeren planten en zaaien en hij hoorde 't drukke kwetteren en kwinkelen van de vogeltjes. En met de slag voelde 't manneken zich weer jong worden, en vlug en blij stapte hij over 't harde wegeltje naar de Echelenkuil.

't Was middag toen hij daar kwam. Ze zaten er juist aan tafel.

Jan trad binnen, schoof bij en keek lachende de verbaasde lieden aan en zei:

" 'k Ben weer hier en ik ga niet meer weg!"

Jan bleef er. Hij hielp de jonge boer bij het werk in de hof en ging mee naar de markt. En niets moesten ze hem daarvoor betalen. Ze mochten zelfs gratis zijn eigendom bewonen en bewinnen.

Nog vele jaren heeft hij daar gewoond, dat oude, taaie Janneken. Er kwamen vele kinderen. Janneken zag ze allemaal even gaarne en ze mochten paardje rijden op zijn knie, en ze zeiden altijd Nonkeltje tegen hem.

En in 't witte huis op de Echelenkuil was er leven en plezier. En de laatste van de "de Drie" sleet er een gelukkige oude dag.

Leo Op de Beeck

Hoeve "Echelkuil" in juni 1982

Foto G. Aerts

Inhoud

Voorwoord	Blz. 1
Buitengewoone Algemeene Leden Vergadering	Blz. 2
Kerstkaarten 1997	Blz. 3
Oud-Turnhout en zijn verleden, deel 4	Blz. 6
Cursus Genealogie voor beginners	Blz. 7
Ten huize van... Fik Segers	Blz. 8
De Gemeenteraad 100 jaar geleden	Blz. 21
Het Kaartspel	Blz. 23
Uitstap naar Olen van zaterdag 21 juli 1923	Blz. 26
De Drie	Blz. 33

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 100 fr.

Redactie en lay-out : Roger Van Mierlo
Draaiboom 4

2360 Oud-Turnhout tel.45.06.24

Elk artikel of verhaal handelend over ons dorp, zowel van vroeger als nu en dat geschikt is voor ons tijdschrift, is steeds welkom op boven vermeld redactieadres.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 250 fr per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **001-1085134-71 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Museum

Het heemmuseum van Corsendonca is geopend op de eerste zondag van de maand en dit van april tot en met oktober telkens van 14 tot 17 uur. Het museum is gevestigd in het gemeentehuis van Oud-Turnhout. De toegang is gratis.

Fotoarchief

De heemkundekring Corsendonca is reeds geruime tijd bezig met het aanleggen van een fotoarchief. Om dit archief aan te vullen zijn we steeds op zoek naar nieuw materiaal. Alle fotomateriaal met betrekking tot onze gemeente is steeds welkom (kerkelijk, cultureel, vereniging enz.) U ontvangt steeds, nadat Corsendonca een duplikaat heeft laten maken, uw foto's in ongeschonden staat terug. Geef ons een seintje, of contacteer:

Jan Sels

Draaiboom 98

Oud-Turnhout tel. 45.18.12

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

Agentschap Arendonk

De Valken 8

2370 Arendonk

Tel. 014/67.76.96

Agentschap Oud-Turnhout

Steenweg op Turnhout 7

2360 Oud-Turnhout

Tel. 014/45.01.21